

R e s p u b l i c e

Fjodor Ivanovič Ť u t ě v /1803 - 1873/:

Pročpak, jivo, nad hladinu
tolik hlavu nakláníš,
proč tvé listy nespí v stínu,
proč jak lačná ústa k vínu
chtějí k vlnám blíž a blíž?

Ať se trápí, ať se třese
každý lístek nad vodou ...
Vlna šplouchá, dál se nese,
paprsek v ní omyje se,
jsi jí pro smích s touhou svou.

1836

S o c i a l i s m u s e s t a l i n a k o u t v ů ř í .

Když byla obnovena mocenská pyramida a když se masové organizace a soudnictví znovu staly pod vladovými pákami. Když tajná policie obnovila své děsivé poztrápnuté ohnívko své všetkoobjímající sítě vidíme, že nové slovácké jádro se sí výrobci socialismu narákují na být poslušný a uctivý.

Christian Jul i e n uvádí na tomto místě jako vždy na záležitost jeho došel k tomu už zevšeobecnujícímu tvrzení. V tomto případě je to článok z "Slovenské právo" ze dne 26. ledna 1974 ve kterém se propagují právě tyto hodnoty. Socialistický občan má být uctivý, poslušný. Zde varnil to i v úvodě ke knize, když napsal, že socialismus sovětského typu nachází s lidmi jako s maloletými.

Bezprostředně po vzpourách pocituje normalizační moc potřebu přetvořit národy na skupiny nezodpovědných lidí. Tuto tézu potvrzuje i systematická defenzace když režim se snaží zbavit lidí dějinné paměti.

Tímto názvem Julien svou druhou knihu již nazývá - "Žít v přítomnosti". Připomíná konkrétní příklady tohoto vytírání paměti jež se odrazil i v terminologii: Maďarské povstání vystříhalo za skoro dvacet let, které má být ně jako dělá více začn. Nejprve ho označovali za kontrarevoluci, potom za smutné události a dnes se píše už jen o událostech.

Není náhodou, že moc tluče dějiny. I tyto mají být podříceny vrtochům systému. Občasně mají zapomenout, o posledních 30 letech toho mají vědět co nejméně. Nemají nic vědět o nedávné minulosti, aby z toho nevyvodili žádné poučení. Jejich horizont má být omezený na takové vidění přítomnosti, které jim servíruje moc. Jinak je systém ohrožený.

Francouzský levicový publicista poukazuje na důsledky odhalení pravdy tváře stalinismu zke jak zní oficiální terminologie, ale jen podřadit rouky tajemství z jeho tváře. Maďaři, Poláci, Češi a Slováci si museli klást otázky. Chruščovovo odhalení vedlo k obrátu v názorech opravdových komunistů. Nakonec vedlo až k diskusi o struktuře a podstatě této strany. Lidé se při hledání zodpovědných začli ptát : Kde byli s co dělali členové ÚV a politbyra. Problém byl v tom jak zabránit k návratu těchto hrůz a vybudovat život bez pekla. A kde najít z pekla východisko, ak nie právě v minulosti, v začátcích revoluce. Což netřebe jít hluboko do dějin, abychom mohli zachytit tento okamžik. Odpověď na tyto otázky byla vždy stejná. Třeba ustanovit takové institucionální záruky, které by obmezily hegemonii strany. Už nebylo možno věřit na její neomylnost. Přítomnost se už nedala zskrývat nedávnou minulostí, vykořisťujícím kapitalismem, nejšstou budoucností ale rozvojem socialismu. Doba lyrických iluzí byla mrtva. Dějinné ráje neexistovaly. Vždy když měli možnost přezkoumat minulost a znova získat paměť, miliony lidí vyslovily svoji vůli po omezení absolutní moci strany. Nepřekvapuje tedy, že normalizátoři si stanovily opěčnou úlohu. Zbavit národy jejich kolektivní i identity.

Walter U l b r i c h t jako jeden z prvních si po Stalinově smrti jako jeden z prvních komunistických vůdců uvědomil, jaké rizika znamená pohled zpět. Bylo velkým omylem vyhlásit 3. listopadu 1956 uprostřed budapeštského povstání, že subversivní elementy v Petöfiho kroužku měli celé měsíce možnost odvracet pozornost maďarského lidu k minulosti. Víme co se stalo v Československu v r. 1968 a víme též, že od Husákova příchodu k moci je určitá minulost definitivně pochována. Dějiny se znova staly pastí z které se struttily známé osobnosti a významné okamžiky.

Co se však stane s lidmi zbavenými kolektivní, nebo individuální svěsti co se stane s člověkem kterému sebrali, nebo kterému chtějí sebrat jeho historické vědomí. A nejen mu nahlouřit, že dějiny lidstva se začínají před 50 roky, ale i těch posledních 30 roků je třeba některé vzpomínky vytřít. Na tyto otázky odpovídá Christian J u l i e n deníkem polského horníka Adama Krzysia k a, který uveřejnila varšavská "Politika". Deník, který je obrozen prostého občana socialistického státu při čemž materiální bída ve které Krzysiak žije je více polským problémem. Morální bída jak Julien jeho situaci charakterizuje však už výlučně polským problémem není. I a dělácích v Československu či v Maďarsku platí:

"Nemám právo říci nic ani o výstavbě socialismu, ani o pracovních podmínkách." Krzysiak se této situaci podrobuje. Od dětství ho vychovávali pro režim, že úplně ztratil pocit solidarity. V tomto kontextu se mu každé zlepšení o které rozhodli nahle jeví jako zázrak. Každodenní starosti mohou zaplnit ze dne na den. Stačí dvě, tři mimořádné odměny, stačí povolení k zájezdu do Bulharska. Takto vypadá v očích Adama Krzysiake, prostého občana, spravedlivost. Takto vypadá v očích občana socialistického státu spravedlnost. Už chybí jen málo a budou reagovat jako děti, kterým stačí na vyvolání obrázek, pochvala, cukřík. Julien označuje Krzysiakův deník za "zvláštní odhalení, ale za popis každodenního života člověka, jeho zájmu o věci veřejné nebo nezájmu, za spověď dítěte normalizace. Na výměnu ze ubohý život, který vede, mu poskytují utiňující prostředky. Spokojenost člověka, který nemá možnost si porovnat své životní podmínky s životem horníka na Západě. Spokojenost lidí, kterých vědomí se vyznačuje ztrátou paměti.

"Ztráta paměti však znamená ztrátu smyslu ve skutečnost." Tímto výrokem Naděždy M a n d e l š t a n o v é z druhého svazku jejich pamětí, které kolují i po Československu Julien svou kapitolu o ztrátě paměti končí.

To bylo z četby na pokračování, kterou pro náš pořad "Svět 1975" připravuje Matěj P-iliar. Svobodná Evropa.

Protikomunistické demonstrace v P o r t u g a l s k u.

V pátek večer v Lisabonu demonstrovalo asi 50.000 přívrženců socialistických stran, demonstranti provolávali antikomunistická hesla a žádali, aby politika vlády odpovídala vůli voličů. Protestní pochod skončil před budovou Národního shromáždění, kde tajemník Socialistické strany S u a r e s jednal s prezidentem Costou G o m e z e m. Soares potom vyzval dav, aby se rozešel. Socialistická strana uspořádala demonstraci na protest proti čtvrtému pokusu komunistů znemožnit prvomájové shromáždění. Mnozí demonstranti rávali rudými vlajkami a vyslovovali nesouhlas s účastí komunistů v koaliciční vládě, avšak zdůrazňovali podporu Hnutí ozbrojených sil, které je rozhodujícím činitelem v nynějším portugalském kabinetu. Žádali dále, aby politika vlády odpovídala výsledkům voleb do Ústavodárného shromáždění. Socialisté a další umírněná strana lidových demokratů dostali přes 60% hlasů, kdežto komunistům připadlo jen něco přes 12%. Bezpečnostní orgány nejprve bránili lidem, aby se zúčastnili protestního shromáždění ale později jim dovolili, aby uspořádali protestní pochod Lisabonem. Podobnou demonstraci uspořádali tisíce demonstrantů v severoportugalském městě Oportu.

30. výročí organizace U N R A.

U mikrofonu Svobodné Evropy je Vladimír Kacerovský.

Jsou věci, které se udály za II. světové války a období po ní bezprostředně navazujícím, které přechází komunistické propaganda bez povšimnutí. Jako by to nikdy nebylo a jako by to bylo bezvýznamné. Smlouvami prostředky v Československu nevzal, na výčerpání ani UNRU organizací Spojených národů pro hospodářskou pomoc a obnovu. Důvodu o její zřízení podepsalo 9. listopadu 1943-44 spojeneckých vlád šestnácti mezinárodní konference ve Washingtonu. Jednalo se o pomoci obyvatelstvu postiženým válkou jejíž tíhu nékladů nesly především Spojené státy.

O rozsahu a významu akce, která není období ve světových dějinách svědčí oficiální číslice. Postačí uveřejně-li tyto: UNRA dodala do Evropy a Číny 9.131.030 tun potravin a přes 11 miliónů tun průmyslového zboží. Na obnovu zemědělství dodala mezi jiným 25.000 traktorů, 1.300.000 tun umělých hnojiv a 300.000 tun semen. V rámci její pomoci dostaly osvobozené země 80.000 nákladních automobilů jakož i velký počet železničních vozů a lokomotiv. Ve výčtu by bylo možno dlouho pokračovat.

Jak pomohla UNRA Československu? Tu jsou přesné číslice: 767.211 tun potravin, 410.000 tun zboží pro zemědělskou obnovu, 385.000 tun zboží na obnovu průmyslu, 44.000 tun textilií a obuvi.

První zásilka UNRY dorazila na východní Slovensko 2. května 1945. Podle odhadu československého ministerstva dopravy za léta 1945 - 1946 připadlo na vozidla dodaná UNROU 40% veškeré dopravy naší země.

Už od onoho 2. května 1945, kdy první vlak dodávek UNRA vjel do osvobozeného města Trebišova patří dík Spojeným státům bez jejich pomoci bychom těžko překonávali početné obtíže. O významu dodávek UNRA pro Československo svědčí i položka 264 milióny dolarů což bylo asi 13,2 miliardy Kčs. Všeobecně pak byla UNRA rozsahem, kvalitou i organizačními principy počinem zajištěným v dějinách jedinečným. Zejména třeba ocenit, že to byla pomoc, která na nás nežádala žádných hospodářských ani politických koncesí. Taková slova uznání našel pro UNRU dr. Jaromír D o l a n a k ý, ministr financí a pozdější člen předsednictva ÚV KSČ.

Protináboženské aktivity v Č S S R.

Budeme bohužel v příštích dnech, kdy se bude hodně hovořit o žudálostech z počátku května 1945 svědky dalšího zatajování skutečného dějinného průběhu. Nesnášenlivá ideologie, která v totalitních státech ovládá veškerou veřejnou duchovní aktivitu činí tak v dnešních československých podmínkách a v historických reminiscencích zvláště s mimořádnou pílí. Nemine dne, aby se tak či onak nevykládala ta či ona epizoda, ten či onen krok s notnou dávkou falše a svévole. Platí to samostatně jak každý obyčejný občan z každodenní praxe ví i o t.zv. občanských svobodách k nimž nepochybně patří i svoboda náboženského vyznání a možnost je volně provozovat.

Znovu o nedostatku této svobody v socialistických zemích vůbec s konkrétními údaji píše západoněmecký list "General Anzeiger". Všimněme si co se tu píše o Československu. Článek vypočítává jak dochází ke zjevnému omezení svobody křesťanské mládeže, jak se omezuje výstavba nebo opravy kostelů, jak kláštery a vůbec různé náboženské řády žijí v postavení posledních pariů. Konkrétně se v článku uvádí, že v Československu jsou řádové sestry pod 40 let věku nuceny z řádu vystoupit a zbylé jejich příslušnice shromážděny v jakémsi koncentračním klášteře. Smí pak jako sestry sloužit v přesně označených ústavech a starobincích.

Milan Schulz ze stanice Svobodná Evropa.

Dopis Václava H a v l a.

Dopis, který na pražské kanceláře zahraničních tiskových služeb poslal spisovatel Václav Havel jsme začali číst v minulém vydání našeho pořadu. Havel v první části dopisu adresovaného prvním tajemníkovi Husákově označil za hlavní konsolidační motiv současné situace tohoto režimu - strach lidí z různého šikanování, především strach z existenčního postihu. Dále Havel jehož text čteme z připravovaného čísla časopisu "Svědectví" píše:

Tento systém existančního nátlaku, bezpečně všemocnější by nemohl úspěšně fungovat, kdyby nebyl přesně tak jako ony brutálnější formy nátlaku své přirozené mocenské zájmy v síle, která ne zajišťuje univerzální, komplexní a moc, ve vlnu, přítomná a všemocná státní policie. Tento účinný povuk má celou společnost sbrzenu naskrz protáknou svou neviditelnou pavučinou. On je tím nejvíce ubžňáken v nřez se nakonec všechny linie strachu protřákní, oním posledním a nevyhnutným dokladem bezvýznamnosti každého pokusu obžana želit společenské moci. A i když většina lidí tuto pavučinu na vlastní oči nevidí a nemůže si jí osahat i ten nejproštější obžana v ní dobře ví. V každém okamžiku a všude s její tichou přítomností počítá a podle toho se chová. To jest tak, aby obžana před jejíma tichými očima a ušima. A dobře ví proč moci obžana. K tomu, aby tento povuk do jeho života zasáhl, není vůbec třeba, aby se člověk přímo dostal do jeho spárů, vůbec nemusí být vyslýchán, obžalován, zatčen, nebo traten. I jeho nadřazení jsou totiž tou pavučinou opuleni a každá instituce, která o jeho osudu rozhoduje tak či onak se státní policií spolupracuje a musí spolupracovat. Tak sám fakt, že státní policie může kdykoliv do člověka zasáhnout, aniž se lze jakkoliv proti takovému zásahu bránit stačí k tomu, aby jeho život ztrácel kus své přirozenosti a autenticity a stával se jakousi trvalou přetvářkou.

Je-li strach v pozadí sebeobranné snahy člověka zachránit to co má, za jak stále častěji můžeme pozorovat, že hlavním motorem jeho útočné snahy je to co dosud nemá se stává sobectví a kariérismus. Zdá se že málokdy v poslední době dával společenský systém tak otevřeně a bez zábran příležitost uplatnit se lidem ochotným hlásit se k čemukoliv pokud jim to přináší užitek lidem bezzásadovým a bezpáteřným, lidem s touhou po moci a osobním prospěchu pro což udělají cokoliv. Lidem lokálního založení, kterým nevdá jakékoliv sebeponižení a jež jsou kdykoliv připraveni obětovat své bližní, svou čest příležitosti zalíbit se mocným. Ze těchto okolností není náhoda, že tolik veřejných a mocenských funkcí je právě dnes obsazeno známými karieristy, oportunisty, hochštaplery a lidmi s ~~zářem~~ máslem na hlavě, anebo prostě typickými kolaboranty to jest těmi, kteří mají zvláštní schopnost za jakékoliv situace především přesvědčit sebe samé, že svou špinavou prací něco zachranují, nebo, že aspon zabreňují horším, aby obsadili jejich místa. Ze těchto okolností není konečně ani náhoda, že právě dnes dosáhla nejvyššího stupně jaký ze poslední desetiletí pamatujeme zkorumpovanost nejrůznějších veřejných činitelů. Jejich ochota zcela otevřeně a za cokoliv brát doplatky a uplatňovat při svém rozhodování bez dotyhu u to hleďáka jež jim diktují jejich nejrůznější ziskové osobní zájmy. Lidí, kteří upřímně věří tomu co říká oficiální propaganda a kteří nezřetně podporují vládní moc je dnes méně než kdy dosud. Zato pokrytců je stále víc.

Tato neradostná situace má ovšem své logické příčiny. Mělo kdy v posledních letech se režim tak málo zajímal o skutečné směřování navenek loyálních obžanů a o upřímnosti jejich projevů. Stačí si povšimnout na př. jen toho, že při různých sebekritikách a pokáních nikoho vlastně nezajímá zda to lidé dělají upřímně, nebo křivili svému prospěchu. Dokonce lze říci, že se přímo automaticky počítá se druhou alternativou aniž by v tom bylo spatřováno něco nemravného a že právě osobními výhodami, které to přinese se v těchto případech především argumentuje. Kajičníka se nikdo nesnaží přesvědčit o tom, že se mýlil nebo pochyboval, ale většinou jen o tom, že chce-li se zachránit, musí se kát. Žance, které tím získá jsou barvitě zveličovány zatímco troké pachů jež mu po takovém pokání zůstane je bagatelizována jako údajný přelud. A kdyby se snad objevil podivín, který by to dělal opravdu z upřímného srdce a dotvrdil to třeba apriorním odmítnutím příslušející mu odměny bude s největší pravděpodobností i režimu samému podezřelý. Vstupíš-li do svazu mládeže získáš právo a prostředky na ty a ty způsobu svého rozptýlení, zúčastníš-li se jako tvůrce těch a těch oficiálních podniků budeš obdařen těmi a těmi skutečnými tvůrčími příležitostmi. Mysli si co chceš jen když budeš na venek souhlasit. Když nebudeš klást překážky, když potlačíš svůj zájem o pravdu a své svědomí a dveře jsou ti otevřeny dokořán.

Je-li ovšem základním principem společenského uplatnění principo společenské adaptace, jaké asi mohou být v lidem mobilizovány vlastnosti a jací asi lidé se mohou dostávat do popředí. Kdysi mezi obranou před světem řízenou strachem a dnešním dobýváním světa vedeným touhou po osobním prospěchu, rozkládá se oblast, kterou by nebylo správné přehlížet, protože ona významnou měrou spolutvoří klima dnešní jednotné společnosti. Touto oblastí je

